

a la casa, o com a Rosanes de La Garriga, que l'arc serveix d'entrada i de suport a la torre de defensa.

La torre de defensa precisament era una necessitat en l'Edat Mitja, sobretot en els llocs més isolats que les proximitats d'un castell no garantien la seguretat; és corrent trobar-ne en algunes cases medievals com al Mas Rossell de Centelles i al Casal d'Altarriba (Plana de Vic). Així mateix hom troba en algun angle de la casa petites torres secundàries amb espitlleres, com a can Arau (Sant Bartomeu Sesgorgues: Guilleries) i a can Ribes (Cardedeu).

La necessitat dels conreus, la major abundància de pastures i l'abolició dels «mals usos» dels pagesos de remensa, afavoriren el poblament en llocs apartats, en mig de les muntanyes; és en el segle XVI que la construcció de masies pren més increment. La idiosincràcia especial de Catalunya amb la seva psicologia particular, que és sempre un valor etnogràfic, pot haver influït en aquest aspecte de la vivenda, amb l'amor a l'estalvi, que evitant despeses supèrflues en alimentació, vestir, etc., podia ajudar a la creació d'obres més definitives.

Tot Catalunya té mostres de masies d'aquella època, com ho proven els finestrals o alguna inscripció en les llindes de la casa. Les masies d'aleshores tenien una disposició que ha estat pròximament igual en totes les edats. Tres cosos de casa amb parets mestres entremig que aguanten els embigats; en la planta baixa l'entrada, escala i celler en el cos central, cuina i accessoris a un costat i quadres a l'altra banda; el primer pis generalment serveix per dormitoris i en el cos central una mica de segon pis amb les golfes, serveix de graner. Poques construccions accessòries independents hi havien a l'Edat Mitja, puix que ordinàriament es tenia tot dintre de casa. En alguns casos les masies es cloïen amb una paret de tanca que encerclava el pati davant de la casa (can Cerdà: Pla de la Garga). En altres llocs i en determinades comarques (Pireneu, Guilleries, etc.) la planta baixa serveix només per al bestiar i les dependències humanes ocupen el primer pis, que té accés per una escala exterior.

Els balcons no és costum usar-los, ja que s'observen finestres únicament; però encara sovint la fusta de les finestres en tapa la major part, car només hi té un vidre petit per donar claror. De totes maneres, si no es troben balcons es troben reixes a les finestres de baix, que a voltes són molt belles; unes amb caient rústic més popular, altres de treball més delicat amb volutes que van sortint de l'arbre central.

En els nuclis urbans, les cases del poble són igualment poc higièniques en l'època ogival, amb carrers estrets i tortuosos; en les cases, diversos pisos, poques obertures importants i sense patis centrals. Només les cases senyorials de Barcelona (carrer de Montcada, casa de l'Ardiaca etc.) són ventilades i amb patis interiors on s'aturaven els carruatges; en general són grandioses i tenen magnífiques escales i a voltes galeries. Les grans cases senyorials de Granollers,